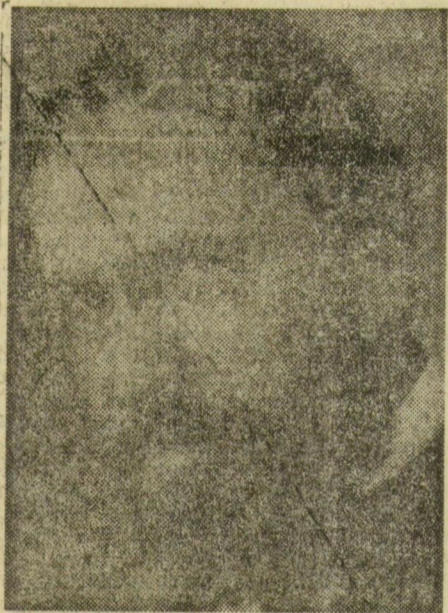

JUHÁSZ GYULA

Ha nem sietett volna el közülünk, ha nemes idegeit nem roppantotta volna össze oly korán az élet és a reá roskadt nehéz magyar bánat, ma talán magunk között ünnepehetnénk a 75 éves, szelíd szavú és forradalmas szegedi poétát. Ma már csak a halott költőnek és maradandó hagyatékának áldozhatunk tisztelettel e nagy évfordulón — munkásságának, emberségének, forradalmi elvhűségének és költői zsenijének megbecsülésével.

Arra a költőre emlékezünk, aki szembeszögült a háborúval, jogot követelt a békés, alkotómunkának és melegen üdvözölte a győztes orosz forradalmat — mint művész és forradalmi lelkesedéssel agitátor. Munkások között járt és szónokolt a dícsőséges emlékü Tanácsköztársaság idején és munkáslapoknak adta verseit. A munkásosztályval való őszinte találkozására a költészet csúcsaira emelte. Későbbi mellőzöttségében sem tagadta meg munkáskapcsolatait és forradalmas nézeteit.

Mi, szegediek, nemcsak az egyetemes magyar irodalom egyik legrokonszenvesebb egyéniségére emlékezünk, hanem egy olyan költőre is, aki közöttünk járt, ver-

gödött és viaskodott, aki zengő ritmusokba foglalta e táj szépségeit, e nép egykori bánatát és forradalmi akarását.

Egy virágzó kulturális intézmény egykori haldoklásáról

Részletek Móra Ferenc könyvtárigazgató évi jelentéseiből

A Városi Somogyi Könyvtár alapítása óta Szeged egyik leggazdagabb, leglátogatottabb kulturális intézménye. Nemzedékek tanultak, művelődtek az emberi kultúra itt felhalmozott értékeiből. Több neves munkatársa és igazgatója európai hírt szerzett a szegedi közművelődési háznak. Közéjük tartozik Móra Ferenc, aki igazgatói működése idején sok könyvtári és műzeumi értékkel gazdagította ezt a gyűjteményt.

Népművelő munkája során sok gáncs érte. Emellett elháríthatatlan anyagi nehézségekkel meg nem értéssel és kulturálatlansággal kellett birkóznia.

Erről vallanak egykori évi jelentései is, amelyek a Somogyi Könyvtár 1919-1920-1921. évi helyzetét ismertetik. E feljegyzések hűen illusztrálják, hogy az 1919. évi kulturális fellendülés után a fehérterror éveiben milyen „támogatást” kapott a Somogyi Könyvtár.

1919-ben írta: „A Szegedi Somogyi Könyvtárnak és a Városi Múzeumnak 1919-iki állapotát feltüntető jelentésem a szokás ellenére talán igen terjedelmes lesz, bármennyire is igyekszem összeszerezni. Azonban az intézet belső fejlődése ez évben annyira gazdag volt, hogy csak nagyobb vonalak-
kal való ábrázolása is több teret kíván a rendesnél. Az 1919-es év a körülmények kedvezőtlen volta ellenére is, amelyekkel küzdöttünk (elsősorban a könyvdrágulást és minden ellenőrzés híján felháborítóan elszemérméltetett helyi könyvdrágítást említtem) — szerencsés és bőséges esztendője volt a Somogyi Könyvtárnak. A gyarapodás, még az 1918-iki akkor abnormisnak jelzett méreteit is meghaladta. Harminczkilenc éves főnállása óta számbelileg akkora gazdagodást föl nem mutatott a Könyvtár eddig.

A beosztott törzsanyag az év végén a duplumok beosztása nélkül 93 ezer 453 kötet. (1918-ban volt 89 ezer 380.) Az évi gyarapodás 4073 kötet (1918-ban volt 2116; 1917-ben 1432). A tényleges gyarapodás jóval nagyobb, azonban az egész anyag fel-
dolgozása és beosztása éppen nagy tömege és más tereken is intenzív erővel végzett munkák miatt nem volt lehetséges. Károsodás nem volt.”

Egy esztendővel később megtört a fejlődés, s az igazgató személye ellen is kifogásokat soroltak fel.

„...Kötelességszerűen megemlítem e helyen, hogy 1920 januárban Vasek Ernő dr., Szeged város akkori főis-

pánja indokoltan látta az igazgató ellen vizsgálatot rendelni el, mivel arra hívta fel a figyelmét, hogy az igazgató „hazafiatlan magatartást tanúsított” azáltal, hogy 1919. november 25-én, a nemzeti hadsereg budapesti bevonulása napján nem tüzette ki a lobogót a kultúrpalotára. A kihallgatással megbízott Szekerke Lajos dr. városi tanácsnok megállapította, hogy az igazgatót senki semmilyen formában a zászló kitűzésére fel nem hívta, s hogy hiába is hívta volna fel, mivel az intézet nemzeti zászlóját éppen a nemzeti hadsereg kérte kölcsön megalakulásakor és Szegedről való kivonulásakor és azt a kérdéses időpontig vissza se szolgáltatotta — a vizsgálat, mint indokolatlan megszüntetett.

Gyarapodás ebben az évben 1067 kötet könyv volt. A szegedi nemzeti kormány egyes szervei által hivatalosan kikölcsönzött néhány eddig vissza nem került könyv kivételével a könyvtár a kikölcsönzések során károsodás nem érte.”

S végül, a következő évben, bekövetkezett a könyvtár életében a Mórának és a kultúrászerető embereknek egyaránt fájdalmas felismerés: az intézmény haldoklását saját erejükből nem tudják megakadályozni.

„...Azok a munkatársak, akik igazgatóságom első évtől segítségemre voltak, lassanként elhagytak, mert a mai megélhetési viszonyok mellett ingyen senki sem áldozhatja fel munkarejét s be kell ismernem azt is, hogy a rendszerített személyzet sem tud a régi lelkes, áldozatos munkaszere-
tetel dolgozni, mert annak anyagi feltételei hiányoznak. Hiába volna a legfeldolgozott munkakedv is, amikor tisztában vagyunk az-
zal, hogy anyagi erő híján az intézmény haldoklását megállítani nem tudjuk s hogy munkánk gyümölcseit a közönségnek át nem adhatjuk, mert anyagi nyomorúságunk miatt hol az olvasótermet kell négy-öt hónapra bezárunk, hol a műzeumot kell felújító örök hiánya miatt zárva tartanunk. De hozzájárul tagadhatatlan elkedvetlenedésünkhöz az a sérelem is, mely a természetbeni juttatás megvonásával ért bennünket. Amikor százezeres anyagi értékeket kezelő és felmeríthetetlen szellemi javakkal sáfárkodó kulturális intézmény húsz év óta szolgáló igazgatójának nem jár ki az a természetbeni ellátás és a vasúti kedvezmény, ami a legfiatalabb városi

hordárt, vagy állami utkaró parót megilleti, akkor nem csoda, ha az intézetnek hosszú éveken minden erejét megfeszítő személyzete nem hajlandó tovább menni a kényszerű kötelesség hatá-
rán.”

Móra gondolja és fájdalmas, de jogos aggodalmait tizenhárom esztendeje ismeretlenek a magyar kulturális életben.

Úr György: Juhász Gyula ifjúsága

Tegnap számunkban jeleztük, hogy máától kezdve — Juhász Gyula születésének 75. évfordulója alkalmából — folytatásunkban közlünk részleteket Úr György, Budapestben élő egykori szegedi újságírónak, a költő barátjának Juhász Gyuláról szóló életrajzi regényéből. A közlésre kerülő fejezetek eddig ismeretlen életrajzi adatokat tartalmaznak Juhász Gyula ifjkorából, pályakezdetéről.

A Serház-utcai lányok ledobják magukról a téli bundákat és világos tavaszi színekbe burkolózva sietnek a városárpá déli misére.

Március eleje van és az 1879-es tavasz még nagyon birkózik a vissza-vissza surranó téellel...

Néha, mikor a szürke felhőrongyok közül előtör a napsugár, meleg fényzőn zúdul a szegedi utcákra. De mikor a haragos szél belefúj láthatatlan sípjába és végigsuhint hideg ostaróval az alacsony földszintes házak között, a becsukott ablakok mögött közelebb húzódnak a melegeit árasztó kályha mellé.

Kálló Matild átszalad a szomszédos barátnőjéhez:

— Mariska már beharangoztak, siessünk nehogy elkéssünk.

Achátz Mariska pillanatok alatt készen van. Tarka kendőt terít magára és belékarol barátnőjébe:

— Menjünk.

Mikor kilépnek a kapun, Szűcsék háza felé tekint:

— Erzsikének is szólni kellene. Együtt mehetnénk.

— Már elmentek — legyint Kálló Matild.

— Illéssel?

— Igen. A templomban megtaláljuk őket.

Süt a nap és az Egyház téren sok ember ácsorog. A templomból orgonabugás úszik ki a térre.

Achátz Mariska belép barátnőjével a tömjénszagú felhomályba. A színes ablakokon keresztül sárga csikokban zuhan be a napsugár és finom porszemecskék fénylenek benne.

Szücs Erzsike a jobboldali oszlop mellett áll Juhász Illéssel. A két barátnő odasomfordál melléjük. Juhász néma főhajtsással üdvözlí őket. Erzsike beléjük karol és egymáshoz simulva hajtának fejet a csemetyűszóra.

Az orgona belebúg az ájtatos csendbe. A pap felsiet a szószékre.

Mikor elhalkul minden és az utolsó köhintés is szét-
úszik, érces hangon szólal meg Kremminger Antal plébános:

— Keresztény híveim! A Tisza árja itt ostromolja hajlékunkat a küszöbünkönél. Nincsen elég kar, aki segítene, hogy mennél gyorsabban épüljön fel a védőtöltés, amely megvédi otthonunkat az árvíz ellen. Ha nem engedelmesszük a hatóság rendelkezéseinek, elpusztít bennünket a víz, ledönti otthonunkat és hová tudunk futni előle?

Továbbra is dörgő hangon ostromozza a plébános a hívek nemtörődömségét és felszólítja őket, hogy menjenek segíteni a veszély elhárításában.

Az érces, kemény szavak a templom tömött padso-
aiban döbönt csendben visszhangzanak. Ijedten bújnak össze a lányok, aztán lassan-lassan feltekintve, Juhász Illés tekintetét keresik. Különösen Szűcs Erzsike néz rajongó lelkesedéssel Juhász Illés fekete szemébe. A fiatal, magos, sovány postatiszt sápadt arca is szelídre pirosodik, mikor Erzsike égszínké tekintetét elfogják pillantásai.

Lassú léptekkel vonulnak ki az emberek a templom-
ból és a téren csoportok tárgyalják a legújabb híreket,

Két Juhász Gyula-vers

Új vallomás

Minden szerelmet, amely bennem égett, mint égi tűz és kárhózi láng, melytől kigyúltak bennem messze fények s ragyogtak földi fároszok gyanánt, minden szerelmet most rád pazarolva szeretlek nép, munkás és szenvedő, te vagy reményem óriási tornya, mely mélységből az egekbe nő. Te vagy egyetlen és végső szerelmem, minden nyaramnál forróbb hevületben ölel dalom és csókol éneke, anyám te vagy, s te vagy a gyermekem!

Minden gyűlölség, amely bennem égett, mint ifjú vadtság és mint férfi gőg, mely boldogított, mint a drága mérgek a mámoros ivót, halált hívót, minden gyűlölség szálljon most felétek, kik a szabad jövődet féltitek. kik renyhe jólét párnáin henyeleték s tagadjátok az egyetlen hitet: hogy szent az élet és hogy szent az ember, ki jövőt épít, mint korállt a tenger, ki a sötét odúkból fényre vágyva, majd győzni fog a földön nemsokára!

(1923.)

Annáról, messziről

Egy elfelejtett Anna-vers a készülő kritikai kiadásból

Kis falvakon és nagy pusztákon át
A város küld felém vig harsonát.
Vig harsonát és vad nászdulót.
Ma még, szívem, ma még, elindulok!

Ragyogva várnak messze körutak,
Kongó terek, zengő szökőkutak.
Ott tündököl száz arany kirakat
Egekbe néző erkélyek alatt.

S a kirakatok előtt Anna jár,
Ó, boldog, fényes, selymes annabál.
Fiatal arcán új tavasz ragyog,
Mely engemet örökre elhagyott.

Fiatal teste vígan megfeszül,
Akit imádtam reménytelenül.
Fiatal ajkán új mosoly nevet:
Felétek új, boldog síhederek!

(Délmagyarország, 1913. április 30.)

Az ország első úttörő tanműhelye Szegeden

Megkapó, kedves kis ünnepecs zajlott le Szegeden a Szörme- és Bórruha Vállalat egyik termében, ahol megkezdte munkáját az ország első úttörő-tanműhelye. Az úttörők, szám szerint 24-en bődíszműves szak-
kört alakítottak és a szak-
kör tagjai minden héten szerdán munkálkodnak a tanműhelyben. A 24 úttörő pajtás bődíszműves szeretne lenni és a tanműhely jó gyakorlati iskola lesz számukra.

Az úttörő-tanműhely ünnepi megnyitását ott voltak a Szörme- és Bórruhakészítő Vállalat vezetői, akik mindenben segítettek az úttörők szakkörének megteremtését. A vállalat részéről Galotti elvtárs, igazgató adta át a tanműhelyt az úttörőknek, s jó munkát kívánt számukra. A tanműhely létrehozásában áldozatos munkát végzett Tóth Ferenc, a Földműves utcai tanára és Csonka István tanítóné, akik természetesen továbbra is segítik a tanműhely munkásságát.

Az úttörő pajtások az ország első tanműhelyében böhulladékokból különböző hasznos tárgyakat készítenek, amelyeket az úttörők nyári táborozásán is jól tudnak majd hasznosítani.

A 24 kedves úttörő kedvvel kezdte meg a munkát a tanműhelyben, s kiprúit arccal ismerkedtek a gépekkel.